

– ПСССТТ– (1987)

Јосеба Пења

Превод на македонски јазик: Елена Џонова

drugizborovi
|||

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

bestehitzak
|||

Насловна фотографија: "Михаела Митраче 70-ти"

Ана-Марија Мирон за англиската Википедија

Примо Леви

Други зборови Yoseba Peña (Јосеба Пења) 2017

Оние кои биле во затвор (и, воопшто, сите оние што поминале низ страшни искуства), можат со чудна нијанса да бидат поделени во две категории: оние кои молчат и оние кои зборуваат. И двете имаат оправдани причини. Оние кои молчат се оние кои страдаат од оваа непријатност (која јас ја нарекувам "срам") длабоко во нив, оние чии рани се уште се премногу свежи. А останатите зборуваат и често го прават тоа многу детално, под вистински околности. И тие зборуваат затоа што, на различни нивоа на свеста, тие признаваат дека нивното време во затвор, иако тоа може да се случило одамна, станало центар на нивниот живот, случај кој, за добро или лошо, влијае на целиот нивен свет.

Поголемиот дел од ова се има случено

Курт Вонегат

ETA била основана во 1958 година и доживеала голем број на поделби во текот на годините. Во 1974 година била поделена на две фракции: "polimili" или политичко-воена фракција (ETAм, на која приоритет и е политичката стратегија) и "Mili" или воена фракција (ETAм, која се одлучила за воена насока). Од 1975 година наваму, шпанската влада прогласила голем број на вонредни состојби во провинцијата Гипроскоја во Баскија: контролни пунктови, зголемена цензура, масовни притворања, тортура и ограничување на движењето за поединци и возила, итн. Кога биле уапсени Гармендија и Отеги, Гармендија бил тешко ранет. Тие добиле смртна казна. По инфилтрирањето на агентот Микел Лехарта (прекар Волкот) во организацијата, полициските сили на Франко уапсиле и притвориле околу 50 луѓе од политичко-воената фракција, вклучувајќи го и Хуан Паредес (прекар Чики).

"Тој конечно ме однесе во парохиската сала! Уште откако почнавме да излегуваме, тој секогаш велеше дека ќе ме однесе кога ќе наполнам седумнаесет години. Па, мојот роденден беше во април минатата година и му требаа четири долги месеци да го одржи ветувањето. Четири долги месеци! Во секој случај, таму бевме, Мерц и јас (извинете, но што виде таа во Кармело? Знам дека е висок, но тој е таков клоун. И секогаш кога Мерц е тука, никогаш не закутува, само галами, зборуваше глупости... Навистина му одеше на нерви на Чаби).

Во секој случај, тука бевме, јас, Мерц, Чаби и сите останати. Седнавме, Чаби извади памфлет и рече: Имам вести за an estado de exserción (вонредната состојба/состојба на исклучок). И, само за да покаже дека тој ја проучувал баскиската филологија, Кармело промрморе: Еј, знае ли некој како се вика estado de exserción на Баскијски?

Чаби само седеше таму, се повеќе и повеќе вознемирен, додека сите други почнаа да кажуваат луди преводи, како што се: претепување, полициска држава, измачувај ме те молам!

Сакав да сугерирам salbuespen-egoera (состојба на исклучок; состојба слична на вонредна состојба), како што еднаш ми рече тетка Ести, но јас не се осмелив – зборувам многу брзо (брборам) кога сум нервозна. Морам да научам да го контролирам мојот јазик.

Како и секогаш, Кармело мораше да го има последниот збор: сиви денови! Чаби наскоро стави крај на кикотењето: сиви? За што зборувате? Кога некогаш си видел сив некој од оние (копилиња) во градот? Свињата, што мислиш дека е?

Кармело невино: (копиле)?

Чаби, речиси на работ на нервите: цивилна гарда е, глупаку.¹ Одмавна со памфлетот: поради цензурата, ова е единствениот извор на преносливи вести.

Тој има елегантен начин на изразување. Се чувствував навистина горда, затоа што ме донесе на состанокот и затоа што беше толку добар во објаснувањето. Продолжи, се уште држејќи го памфлетот. Се секаваш ли што се случи во Ондароа? Беше јасно дека момчињата што ги убија цивилните стражари, никогаш не ги нападнале. Тука пишува дека пееле додека си оделе дома од нивната матура, а додека поминувале покрај касарната, стражарите уапсиле еден од нив. Луис Ариола. Следното утро на неговите родители им кажале дека загинал во несреќа. Чаби имаше вмешано прсти во секоја манца, оди на тајни состаноци, крие работи за луѓето ... Иако никогаш не ми кажува ништо, знам што прави и тоа ме плаши. Пријателите постојано велат колку е чудно што толку долго не сме го виделе. Но, зошто би сакал да помине време со нив? Тие се само деца! Минатата сабота тие беа во Бордаксо, кога ние четворицата отидовме на вечера. И кога нè видоа почнаа да се киикотат. Мислаам, колку години имаат?

Таа никогаш не ја напишала целата вистина, за секој случај. Го стави својот дневник во торбата и ја скри во грмушките се додека не се врати дома. Каде по ѓаволите е Чаби? Свињата.. најверојатно ќе излезе од зад бандерата во секој момент, а потоа... понекогаш можете да ги слушнете врисоците на притворениците кои излегуваа од касарната. И Капетан Гром не беше зафрканција. Не знам кој му го дал прекарот на "Свиња", но Капетан Гром беше креација на Кармело.

¹ Во тоа време, шпанската полиција носела сиви униформи, а зелени цивилната гарда.

И му одговараше, бидејќи капетанот на цивилната стража беше арогантен кретен, тврд како столб, и често одеше на јавање на коњи. Сепак, тој не ја исплашил Олац колку Свиња. Со неговите ладнокрвни очи...

Утешителниот звук на моторот не дојде од патот, туку од гробиштата. Чаби се возеше, со убавата торба што Олац му ја даде да ја наметне преку едното рамо. "Зарем не видовте од каде дојдов", рече Чаби со заговорничка насмевка.

Олац го бакна. Нејзините нерви ги намалија пеперутките што од оваа акција обично произлегуваа. Се качи зад него и отидоа, торбата се удираше од нејзината десна нога. Таа се надеваше дека сè ќе заврши брзо.

Плоштадот се полнеше. Протестот требаше да почне. Некој го видел Капетан Гром пред касарната, држејќи автоматска пушка и подготвувајќи се да го намести својот коњ. Тие не можеа да дозволат да ги запре. Мораа да продолжат, за Гармендија и Отеги.

Апсењата што се случија на крајот на јули беа сериозен удар за политичко-воената фракција, луѓето се со тебе! Олац си замислила дека Гармендија лежи на земја во локви крв, и со дупка од куршум во устата.

Воскликнувале и извикувале: долго да живее ЕТА! Атмосферата стануваше понапната, граѓанските гардисти ќе стигнат во секој момент, распрскувајќи се во сите правци. Мерц и Кармело, како и да е (каков пар), Се смееја и се шегуваа како да се на пат кон циркусот.

Олац размислуваше за гласините што ги чу за Отаги, дека не бил само член на ЕТА бил и соработник.

И Гармендија е сериозно повреден. Тие сигурно биле пукани од стрелачкиот вод; барем еден од нив. Но, таа не можеше да праша никој, особено не Чаби, за да не ја смета за дефетист.

Таа сакаше да започне веднаш. Но, Чаби инсистираше да почекаат. Тој беше како Џон Вејн. Смиреност персонифицирана во лице спремно за напад. Конечно, оставајќи ја Олац со само неколку летоци во торбата, тој се придвижи кон толпата со цело купче. Набрзо, неколку летоци почнаа да паѓаат како гејзери. Искористувајќи ги метежот и вревата околу неа, Олац ги зеде летоците од торбата и ги фрли во воздух. Нели гулабите се исто така бели?

Во следните три или четири секунди таа беше парализирана од страв, сигурно Свињата ќе се појави секоја минута од негде и ќе ги впери неговите заблусни очи во неа.

Пукање! Пукање! Сите почнаа да трчаат. Во моментот кога плоштадот беше готов да експлодира, цивилните гардисти ги блокираа сите излези за да ги фатат демонстрантите додека бегат, како кртови. Потоа, со сила влегоа од едната страна, палки летаа. Хаос, истрели, истрели насекаде. Вратата до Мондрагон Бар наеднаш се отвори; Мерц ја фати раката на Олац и брзо ја повлече кон дрвените скалила. Единаесет луѓе се криеја во еден од становите. Тишина. Трепет. Иако таа гледаше директно во нив, нејзиниот мозок не можеше да ги запамти нивните лица. Надвор, плоштадот набрзо се претвори во кланица. Бог знае кај се сокрил кутриот Чаби. Тоа беше војна. Тоа беше како да се вратиш во '36 та. Олац се замислуваше клекната на подот, милувајќи ја главата на Чаби во skutот додека тој лежеше крварејќи, умирајќи.

Таа почна да липа.

Воениот суд и Чики го осуди на смрт. □ Дури и меѓународниот притисок, вклучувајќи и жалба од папата, општ штрајк и широко распространети протести, не го предомислија Франко во неговата одлука. □ Чики беше убиен од стрелачкиот вод во Барселона, Отеги во Бургос, додека Хозе Луис Санчез Браво, Рамон Гарсија Санц и Хозе Умберто Баена Алонсо, сите членови на Револуционерниот антифашистички патриотски фронт (ФРАП), во Мадрид. □ Следната недела се собра голема толпа во Мадрид, за да ја покажат својата поддршка за Франко, кој беше пред умирање. Тој се појави на балконот покрај Хуан Карлос де Бурбон. Телото на Отеги беше испратено во неговиот роден град одделно од неговото семејство, за да пристигне три часа подоцна. □ Чики беше погребан во Барселона. Четири илјади луѓе присуствуваа на погребот одржан во Зарауц. □ Неговата мајка говореше за време на службата и беше притворена на неколку часа од страна на полицијата, заедно со капеланот. Телото на Чики беше предадено на неговото семејство една година подоцна.

Чаби Мендоза и неговите пријатели; чиста случајност беше тоа што седеа пред нив, или таа и Мерц се обидоа да ги убедат во тоа своите пријатели. Седејќи напред во собата, момчињата го покажаа нивното убаво однесување, преправајќи се дека го игнорираат шепотот на девојчињата. Но, штом се изгасија светлата, почнаа да си ја местат косата и да ги стегаат рамењата. Девојчињата се вртеа наоколу глумејќи вознемиреност и ги откачија. Чаби изгледаше како да може да им биде татко, гледајќи внимателно во екранот, далеку од нивните детски ѓаволии. Пораснат.

Неколку месеци подоцна, кога во кујната на фармата Ксантио, признала дека имала дечко, нејзиното семејство било воодушевено. Прегратки и бакнежи на сите страни. Откако срамежливо им го кажала името на момчето, сепак, имало гласна тишина. Мајка и ја фатила за рака и ја одвлекла надвор во градината, со нервозен израз на лицето.

Единственото нешто што го слушнала биле презимињата на Чаби, Мендоза и Гантекги. Непријатната случка, која се случи меѓу тетка и татко му на Чаби очигледно се уште не беше заборавена. Семејствата не можеа да бидат поразлични. Едните беа големи и силни, како волови; другите мали и слаби. Ксантио и Вила Марсија не можеа да се споредат, а широката бездна од долгови на Ксантио го дели од богатството на семејството Мендоза и влијанието на семејството Гантекс. Сите мажи престанаа со работа, занемеа. По слушањето на тирадата на неговата сопруга, ја наведна главата, како за време на богослужба, нејзиниот татко намуртен ја зеде неговата мотика уште еднаш. Што има да се каже? Дека таа беше премногу голема за чизмите уште откако отиде на Усандизага Институтот во Сан Себастијан за да студира за бакалауреат?

Дали посетата на вечерни часови за да научи да чита и пишува Баскијски и навлече интересни идеи кои и го преокупираа вниманието? Дали беше опседната со книги и нови фантазии, исто како и нејзината тетка? Времињата беа тешки.

Колку повеќе болеста на Франко напредуваше, состојбата се повеќе се влошуваше. Фала му на бога Микел беше помлад од двајцата. Премногу млад за влегување во неволја.

"Еднаш го видов Чаби како плаче. Тоа беше кога го уапсија Чики. Очигледно бил спремен планинар пред да влезе во сета таа неволја, тие ги искачиле половина од планините во Гипускоа заедно. Чики исто така беше член на клубот "Инда Менди". Дури и пред да објават на телевизја, Чаби знаеше која ќе биде казната, како и сите ние. Си ја трескав главата да ги запамтам сите молитви што ги научив како дете, да го замолам Бога за Франко да умре и да заврши ова..

И бидејќи сите ние тука сме искрени, претпоставувам дека треба да признаам дека, Чики првиот пат, навистина не ми се допаѓаше. Јас еднаш го потсетив Чаби дека Чики беше од Екстремадура и иако се бореше за Баскија, никогаш не се потруди да научи Баскијски. Чаби не одговори, навреден од моите зборови. Откако малку се смири, ми рече дека сум среќен што сум роден како баскиец. И беше во право; ако животот е игра на покер, тогаш сум роден со добра рака. Сакам да и помогнам на Баскија да стане регион со баскиски јазик. Секогаш кога зборуваше такви работи, мојата љубов кон него ме обливаше како плиммен бран. Тој секогаш ги гледаше работите толку јасно. Шпанецот го застрелал Чики затоа што го гледал како предавник и не можел да го поднесе фактот дека еден од нив се борел на нашата страна, станал еден од нас. Таа скокна кога го слушна тропането на вратата на спалната соба. Ја сокри тетратката под нејзината перница и извика со елганција на филмска звезда: "Да? Кажи?"

Дедо Теофило ја отвори вратата, со црвени очи, насмеан од уво до уво. Куцајќи, (времето си поиграло со еден од неговите колкови) ја отвори згрчената рака за да ја покаже банкнотата од сто песета. "Благодарам дедо", вели таа и го бакна. Тоа стана неделна традиција, бидејќи таа го презеде местото на баба и Изабел на штандот на пазарот.

Во тоа време, да се биде керка на фармер не беше срамна работа за неа, но продажба на зеленчук пред целиот град се уште е непријатно. Таа се чувствува исто како и старите жени околу неа, не можејќи никогаш да ја измие нечистотата под ноктите. Па, можеби таа беше малку засрамена, но беше добро што може да си дозволи да купи сендвичи, без да мора да биде товар на Чаби. Повторно сама. Таа погледна во часовникот безброј пати: уште два часа пред да тргне. Уште е премногу рано. Само замислувајќи го моментот и предизвика чувство на гадење, со чувство на бодежи во стомакот од страв.

Не пројави интерес за книгата. Ја повикуваше вистинскиот живот, таа не можеше да најде утеха во приказните за другите. Од друга страна, копнееше да запамти сè што се случило во нејзиниот живот, за да го овековечи. Отсекогаш била страствен читател, уште како многу мала.

Кога се преселила на фармата Ксантио, нејзината тетка Ести со неа го донела и својот елегантен дрвен ковчег. Таа секогаш ја оставаше нејзината соба и ковчег отворени, со сите мистериозни книги хаотично натрупани внатре. Таа не сакаше ништо повеќе отколку да ја види Олац како чита, и ја преоптоваруваше со совети и препораки. Еднаш, сепак, ја фати со копија од "Забранетото доба" на Лука де Тена. Таа ја зграпчила и ја фрлила низ прозорецот во калта. Очигледно, не беше ништо друго освен про-Франко пропаганда, наменета за размножување на верни, покорни жени.

По нејзината смрт, Олац честопати наоѓаше засолниште на подот од својата стара соба, извлекувајќи малку сочувство од фактот дека сè беше зачувано исто како што беше кога таа беше жива.

На маса до креветот беа двата тома на Вториот пол на Симон де Бовоар, покривајќи го крстот што го стави мајка и. Тетка и Ести додека била жива секогаш го цитирала. Ја крена книгата и ја отвори. Додека ги читаше зборовите на шпански, таа беше сè повеќе вознемирена. Што е жена? За да се дефинира себеси, жената прво треба да ја признае женската природа. Но, мажите не. Дали таа е жена? Имала менструален циклус веќе три години. Дали менструалниот циклус е клучот за сето тоа? Дали е тоа она што ја прави жена? Или бакнежите и милувањата на Чаби? Или фактот дека стануваше се потешко и потешко не допуштајќи си себе си да оди и целосно да му се предаде? Или тоа беа тајни состаноци? Меѓутоа, кога се обидела да ја сврти четвртата страница, таа сфатила дека не може: страниците сеуште биле залепени. Таа ја тресна никогаш не прочитаната книга затворајќи се. Нека ја чува својата тајна. Таа беше среќна само што ја зеде облеката на тетка и. Баба Брижид ја прилагоди облеката за да и одговара на нејзе. Нејзината мајка никогаш не кажала ниту еден збор, додека еден ден, кога се враќала од санитарот, наредила, со неверојатна брзина, да ги симне сите работи на Ести.

Олац истрча најбрзо колку што можеше до собата на нејзината тета за да ги скрие книгите на Бовоар и нејзините тајни. Но залудно. Нејзината мајка се движеше како виорот, го испразни плакараот и ковчегот со книги и сите ги исфрли по скалите и во огнот. Спалната на нејзината тетка, уште еднаш стана, уште една студена соба во една стара куќа.

"Почнавме со протестите, верувајќи дека можеме да ги смениме работите, верувајќи дека ако народот им се спротивстави, Франковистите само ќе се повлечат. Ги имавме. Очигледно, ние направиме повеќе бучава дури и од оние кои протестираа против процесот Бургос: горење автомобили, фрлање камења, дистрибуција на антирежимна пропаганда итн. И тие реагираа со тоа што донесоа поголема сила од кога и да е порано: бранови на зелени и сиви, гумени куршуми и, секогаш како и тогаш, вистински. Многумина беа повредени. Некои умреа. Но, бевме блиску. Можевме да го почувствуваме тоа.

Кога Чики и Отеги беа испратени на стрелачкиот вод, се чувствуваа празно. Нема солзи, нема омраза, ништо воопшто. Чики беше убиен од шестмина доброволци. Не можев да ја извадам таа информација од мојот глава: шест херои се пријавиле, доброволно, да го одземат животот на друг човек.

Беше сабота. 19.30 часот. Реал Сосиедад само што го совлада РДЗ Еспањол еден-нула..

Според неделните весници, со оглед на важноста на натпреварот, го гледале помалку луѓе од очекуваното. Каква штета нуклеарната бомба не го уништи натпреварот! Таа доцнеша. Намуртено, зеде некои стари фармерки од гардероба. Нејзината мајка одеше по неа, велејќи дека една млада дама неможе да излегува. Боже, каков давеж знае да биде!

Редицата пред киното "Модело" беше огромна. Чаби ја прегрна, Олац се изгуби во прегратката: во тоа време повеќе не размислуваше за тоа; тие беа двојка. Неразделни. Тие припаѓаа еден на друг. Засекогаш.

Кога Чаби и ги покажа двата билети, таа се налути: не беше во ред да ја искористи својата привилегирана ситуација, благодарение на неговиот татко и дедо, ситуацијата на Чаби беше прилично привилегирана. Тој никогаш не бил арогантен поради тоа, но ниту се срамел. Светлата се изгасија и се слушаа трубите на НО-ДО ("Новини и документарни филмови"). Пропагандата од страна на режимот: очигледно тие само што отвориле саем во Мадрид и (бла, бла, бла). Чаби обично го користеше поголемиот дел од тие десет минути да и ги бакнува рацете и да и шепоти слатки нешта на уво. Но, овојпат само седеше зјапајќи во екранот, сенсише, неможејќи да седи мирно на неговото удобно место во театарот. И не беше единствениот. Мрморењето се слушаше погласно. Истрели пред Санта Ана. Цивилната гарда. Повредени. Тоа беа припадниците на политичко- воената фракција. Некој е мртов. Чаби почна да се смее, нервозен, скоро хистеричен. Некој ракоплесна. Кармело се протна меѓу седиштата.

"Го убија Свињата, шепна тој. Ја стави раката на срцето и легна на подот, преправајќи се дека е мртов. Неговите гровтања беа исполнети со напади на смеа. "Излегувај оттука!" шепна Чаби. "Привлече внимание, идиоту!"

"Не кревај паника, Ромео, одам!" Пред да замине, му кажа уште една информација: "Тие велат дека неговиот син го видел телото".

Синот на Свињата. Го видела наоколу. Каков треба да си за да имаш ваков татко? Претходната година, во обид да се покаже, кога дедо Теофило зборуваше за тоа како цивилната гарда одела наоколу и тепала луѓе, Олац прошепна:

"Копилиња".

Мајка и ја зграпчи и ја искара:

"Човек не е копице, бидејќи е полицаец! Копиле е зашто е зол". Тоа беше првиот пат кога нејзината мајка некогаш го кажа зборот копице. Прв и последен. Злото навистина не покриваше ни половина од тоа со Свињата, иако, тој заслужи да биде застрелан. Копиле. И покрај тоа, таа не можеше да си замисли какво е чувството да го пронајдете телото на таткото си, изрешетано. Ја стави раката на Чаби за да си го одвлече вниманието од ужасната мисла.

Дваесет минути пред одење. Чаби и го стисна коленото. Ајде да си одиме одовде. Меѓутоа, кога ги отворија тешките врати кон улицата, тие се соочија со шест цивилни гардисти.

"Некој се брза?" рече глас од лево, потсмешливо.

Пред да имаат време да погледнат наоколу, експлозии почнаат да летаат на сите страни. Тоа беше прекар Капетан Гром. Тие беа одвлечени во касарната. Еден од пријателите на нејзиниот татко ги виде како доаѓаат навака. Дали ќе му каже? Дали ќе им помогне? И стариот пар ги виде. Тие не беа од градот. Не изгледаа исплашени, но тие не гледаа шокирано кон полицијата, туку кон неколку млади крадци што ги одвлекуваа.

Неколку крадци.

Тие ги одвоија и ја фрлија Олац во ќелија, сама. Помина часови таму, преплашена. Дали знаат за летоците на протестот? Што би направиле со неа? Можеби сето тоа е само глупава мешаница.

Тие ќе дојдат по неа наскоро, сигурно, да се извинат. И дојдоа по неа. Уште рано наутро го слушна звукот на тешките чизми кои одеа кон неа. Металната врата се отвори и еден млад стражар и остави сендвич на подот од внатрешната страна. Мортадела. Со маслинки. Таа не можеше да ја јаде.

Залудно се обидуваше да најде засолниште во пријатни спомени. Зошто не беше како останатите нејзини пријатели? Живеејќи во среќен свет, без желба да се активира во политиката. Чизмите се вратија. 'Станувај'. Ја грабнаа за раката и ја влечеа по скалите. Звуци од една девојка, која вика од болка. Стражарот шепна во заговорнички тон дека неколку од Ибара исто така имаа сместување во тој "хотел". Ибара беше до Толоса. Зошто морале да ги донесат до Зарауц? Соба. Четири полицајци и прекар Капетан Гром. "Зборувај". Олац целата во солзи. Првата шлаканица ја поттурна нанзад, и имаше среќа што не падна. Изненадувањето ја замелуши болката за првите неколку секунди. Потоа почувствува пулсирање на нејзиниот образ. Може ли некој навистина да нападне личност на тој начин, без да биде лут?

Болката се осети следниот момент.

"Признај!"

Но, што?

Тие ја фрлиле на подот и ја влечеле за коса. Еден удар. Друг. Ја седнале на столот. Одговори. Почнала да ика. Грлото и се затворило. Почувствувала топлина што се шири меѓу нозете. Смеа. Потсмев. Уште шлаканици.

"Соблечи се".

Мораа да повторуваат два пати. Нејзиниот мозок едноставно одби да ги преведе шпанските зборови *fuera la gora* (соблекувај се). Таа можеше да ја почувствува гладтта на мажите. Го соблече џемперот.

Нејзините чевли. Нејзините чорапи. Се молеше за чудо, но не се случи. Горното копче на нејзината кошула. И следното. Еден од мажите дојде и го распара, кинејќи и ја кошулата од грб.

Волчји извици. Некој и ги стискаше брадавиците. Ракоплескање.

"Доврши".

Никогаш не била гола ни пред нејзината мајка; О боже, кога би ја видела мајка и сега! Таа го откопча патентот на панталоните, со цврсто затворени очи. Влажната ткаенина се залепила за нејзината кожа. Таа мораше да се помачи за да ги соблече.

Внимателно да ги задржи нејзините гаќи на неа, ја извади една нога надвор, а потоа и другата. Откако ги соблече, таа не знаеше дали да ги крева панталоните, да ги фрли на подот или само да ги пушти да паднат. Топлата урина што на почувствува на бутите претходно, сега веќе беше ладна.

Без милост."Ајде продолжи." Со нејзината слободна рака, таа ги повлече гаќите кон глуждовите. Трепереше, скриена зад нејзините тенки раце, река од солзи.

Тие и 'рекоа да ги стави рацете на страна, како што мораше да стои како девојка кога калуѓерките ја казнуваа. Сите погледи беа вперени во неа. Облечена само во солзи.

Ситуацијата беше преплетка со перверзен вид на потчинување; повеќе од облека, нивните униформи личеа како еден вид на оклоп. И таму беше таа гола: исмеана, беспомошни, громава, понижена.

Капетан Гром направи чекор напред. Тој и ги крена градите со пендрекот. Потоа ги пушти да паднат. Го спушти пендрекот до слабината и ја бодеше со врвот. Помеѓу фрчењето и кикотењето дебатираа и дали таа е девица или не и кој од нив ќе ја силува прв. Тие би правеле со неа што си сакаат. На крајот, ја одвлекле во нејзината ќелија.

Таа се тресеше дотолку што не можеше да оди. И покрај тоа што тие и фрлија кебе, таа се тресеше толку силно што изгледаше како нејзиното тело да го погодило земјотрес. И само што заспа за да се избави од кошмарот, ја извлекоа од ќелијата. Капетан Гром уште беше таму. Таа не ги препозна другите.

Се чини дека дедо Мануел, беше таму синоќа, црвена беретка на главата, воените медали гордо се закачени на градите, стоејќи исправен како прачка во обид да го сокрие stomакот. Тој гласно побара да разговара со капетанот.

"Пуштете ја мојата внука!" Стражарите преправајќи се, се сомневаат дали само да ја истепеат, да и пукаат во глава или да направат дека имала "несреќа".

"Кое би го одбрале?"

Толку е тешко да се одбере.

Уште солзи. Таа повторно им кажа за пропагандата, и за работите што му беа дадени на Чаби, секогаш се обидуваше да ја минимизира неговата улога во сè. Рикања од смеа: Чаби веќе беше слободен, благодарение на неговиот татко. Ја остави сама овде, за да може да запознае вистински мажи. Капетан Гром ја подигна раката наназад за да ја удри уште еднаш. "Оние од Ибара!" Извика Олац. Таа го виде како се двоуми за секунда, и текна. "Сите ги дадоа на Чаби, тие беа! Летоците, оружјето. Кешот."

Капетан Гром се смееше, како ловец стоејќи над неговиот паднат, крвав, плен.

Имаше када наполнета со сива вода од тоалетите. Од ударот на лицето падна на подот. Цврсто и стегнато ја умотаа во тепих, , оставајќи и ја само главата однадвор. Се обиде да земе воздух. Но не можеше. Ја удираа повторно и повторно. Устата ѝ се наполни со крв. И ја згразнаа главата. Потоа ја кренаа во воздух ја задржаа над кадата, за да може да ја почувствува смрдеата. Урина. Изметот. Смрдеа на гнило. Потоа, без предупредување, ја потопија. Таа се обиде да се бори. Но не можеше. Се обиде да дише. Но не можеше. Се давеше. Немаше воздух. Нејзините ноздри исполнети со урина и, иако таа ги држеше усните цврсто залепени, устата сепак и се наполни со измет. Грлото исто така. И белите дробови. Таа требаше да умре во касарната, исто како Луис Ариола. Не можеше да го и направи тоа на мајка си. Нејзината кутра мајка. Мама.

□ Франко два месеци беше на смртна постела. □ Два дена по неговата смрт, Хуан Карлос де Бурбон беше крунисан за крал на Шпанија. □ Пара-полициски групи почнаа да напаѓаат; во 1975 година тие убиле едно лице, ЕТАм 12 лица и ЕТАрт 3 лица. □ ЕТАрт во голема мера беше ослабена; нејзиниот идеолог Едуардо Морено Бергаректе (псевдоним Пертур) предложил да се создаде огранок од ЕТАМ за контрола на вооружената организација. □ Хуан Карлос де Бурбон го назначил Адолфо Суарез (генерален секретар на Националното движење) за Претседател на Владата. □ Политичко-воената фракција започнала кампања за киднапирање и убила еден од заложниците, Ангел Беразади, 29 затвореници избегале од затворот Сеговија, (12 лица од Политичко-воената фракција, 5 лица од воената меѓу другите и 4 членови на VI Собранието).

□Благодарение на инфилтраторот, полицијата го убила Ориол Соле Сугранеш и го заробила остатокот од неговата група, освен 4 кои успеале да ја преминат границата на Франција. □Пертур исчезнал летото 1976, веројатно убиен од паравоената група. □ Во 1976, Ета воената фракција убила 16 луѓе. □

Дома се грижеа и внимаваа на неа. Кога повторно почна да комуницира, ја однесоа да ја посети пра-баба и Брижид. Нејзината прабаба беше нежна со неа, прашувајќи ја за училиштето и испитите. Олац одбиваше да размислува. Усандизага, сите и сето тоа, беше далечна меморија, како од стар филм, но нејзината пра-баба Брижид била решена да зборува за она што се случило во касарните.

Пред одење, кога ја бакна за поздрав, и даде изненадувачки коментар: "Не брзај да најдеш дечко, дете". Коментарот ја фати Олац неподготвена и речиси едвај успеа да ги задржи солзите.

Таа се врати на училиште; нејзината мајка ја однесе на станицата утрото и ја чекаше да се врати во попладневните часови. И на крајот, и дозволиле да оди со Мерц. Кога дождот конечно престана, слегоа до шеталиштето. И во далечината таму беше: Капетан Гром на неговиот коњ.

Олац чувствуваше како да е претворена во сол како жената на Лот. Парализата полека го зафати нејзиното тело, од колена до бедрата до колковите. Сол наместо кожа.

Три недели поминаа откако беше ослободена од касарната, но сè уште се чувствуваше гола.

Звукот на брановите, галебите, пријателите, брборењата ништо не слушаше. Единственото нешто во универзумот беше нескротливиот клип-клоп, клип-клоп на коњот на Капетан Гром.

Тој управуваше со коњот со силни удари, доаѓаше се поблизу и поблизу, неговиот зјапачки поглед постојано се фиксираше на неа.

Олац се исплаши, силен трепет и го тресеше телото. Се што можеше да мисли е лагите што им ги кажа за парот од Ибара. Лаги измислени како монета со која се купува воздух (ветер и магла). Капетанот сигурно ја открил до сега.

Тој го запре својот коњ веднаш до неа и ја изледа од горе до долу, во неговиот поглед се виде омраза. Олац само стоеше таму, заробена во солта. Познатата песна вели дека Ицар никогаш нема да го предаде својот пријател; иако не кажува ништо за ќерката на Ицар. Капетан Гром ја соголи и одвнатре.

Еден ден, кога стражарот на мајка и беше заспан, таа се искраде надвор до парохијата сала. Чаби им проповедал на своите ученици за неговото "крштевање" во касарната. Олац стоеше на вратата избезумена, нема (без зборови). Момчињата беа седнати; Чаби стоеше. Тој изненадно трепна и застапа, точно во средината на својата проповед. Останатите се кренаа на нозе и застапаа гледајќи во привидението.

Потоа кога излегуваа, еден по еден, засрамено се поклонија. За прв пат Олац сфати колку е стара собата, со своите евтини маси и столици и голи сидови. Таа не знаеше дали да го поздрави Чаби со бакнеж. И требаше прегратка, една од тие прегратки во тишина, но неколкуте чекори меѓу нив изгледаа како голема јама.

"Како си?" праша Чаби, цел засрамен. Олац ги крена рамениците како одговор, и го тргна погледот. Чаби и ја зеде раката и ја стисна. Олац ништо не почувствува. "Ќе седнеме?" И затрепери гласот.

Седнаа еден до друг. Чаби повторно и ја зеде раката, со сериозен израз на лицето. Тој не изгледаше среќно и се преправаше дека сè е во ред.

"Ммм.. еден ден откако тие не фатија, Кармело побегна. Тој избега северно од границата, во Франција". Очите на Олац остануваа фиксирани на штучо сидовите, испитувајќи ја текстурата слична на сирење. Таа бавно климна со главата. Помина една минута. Па две. Три.

Чаби тешко дишеше. Низ образите му се тркалаа солзи. Ја наведна главата за да ги скрие очите. Почна да липа. Седна на подот и ја положи главата во skutot на Олац, стискајќи и ги колената со градите. "Татко ми ... Не знам што ќе ми направи татко ми ... "

Повторно липа. "Јас ... Јас Кармело и јас ..." Олац го галеше по косата. После се тој беше само дете"... пренесовме информации за пукањето на Свињата.

Многу ми е жал што те ... "

Мачеа. Само две мали зборчиња. Но, не излегоа од неговата уста.

Тие. Мажите. Кога била млада, колку бессони ноќи имала како резултат на нејзината тетка и раскажувала за тоа како на Виктор Јара му ги исекле прстите. И покрај чудесното преживување, никогаш повеќе не можел да свири на гитарата.

"Порано или подоцна повторно ќе ме уапсат ", рече Чаби. " Капетан Гром нема да ме пушти по втор пат. Ќе морам да избегам преку граница".

"Ќе одам со тебе", шепна Олац. Нејзиното срце се чувствуваше како суво грозје, суво и збрчкано. Ни трага од слепата, непоколеблива љубов што ја чувствуваше само еден месец порано. "Кога ќе заминеме?"

Вечерва. Ќе се сретнеме на патот кон Орио, на првата кривина. Во осум.

Олац остави скриена порака во теглата за шеќер, ја нафрла облеката во својата торба и се искраде од Ксантио пред вечерината. Кој знае кога ќе се врати, кога повторно ќе ги види нејзините родители, нејзиниот брат Микел, нејзините баби и дедовци.

Се уште плачеше кога стигна на патот надвор од градот. Чаби сè уште не пристигнал. Почна да се стемнува.

Олац се чувствуваше исплашено, чекајќи сама во мракот, прашувајќи се дали во секој момент ќе го чуе тропотот на копитата на коњот, или ќе ги види полициските фаќели барајќи ја неа. Се криеше меѓу грмушките, и тоа беше добро, бидејќи по кратко помина патрола, упатувајќи се кон Орио.

Половина час подоцна, се појави уште една, овој пат се враќа во Зарауц. Дали се посомневаа?

Одеднаш ја обвија мисли од мачењето, се срамеше од тоа. Дали го уапсиле Чаби? Кутриот Чаби ...

Два часа подоцна и беше јасно дека нешто му се случило. Не можеше да се врати во Ксантио, ја пратеа. Не знаеше што да прави. Се врати по патот кон старата колиба зад фармата. Седна на единственото место каде што земјата не беше влажна и задремала. Кога ги отворила очите видеа дека некој зјапа во неа.

"Ќе се успиеш, што тогаш?" праша дедо Теофило.

Старецот беше премногу вознемирен за потпрашувања. Ја однесе во Сан Себастијан со неговата стара веспа и успеа да стапи во контакт со некој што може да ја прошверцува преку границата.

Тој отиде со неа до автобуската станица. Како што го прегрна за збогум, познатиот негов мирис и ги исполни ноздрите. Тој пробуричка во џебовите и извади купче со уредно наредени банкноти врзани со врвка. Солзи се истркалаа по неговите образи. И ги даде парите и ја поттурна кон автобусот.

"Кога ќе стигнеш до Андај, побарај некој наш".

Кармело! Зрак на надеж. Конечно добра вест.

Но, тоа беше тенок зрак, едвај повеќе од трошка. Наоѓањето на Кармело не беше лесен потфат, и кога конечно стигна до неговата врата, приемот беше далеку од она што го очекуваше. Веднаш и кажа дека ќе мора да спие на подот, бидејќи очигледно веќе имаше дваесет луѓе сместени во тој мал, трошен, стан.

Се чувствуваше поосамено меѓу сите тие луѓе отколку претходниот ден, додека го чекаше Чаби во грмушките кај патот. Парите што нејзиниот дедо и ги даде нема да траат долго. Што потоа?

На третиот ден, еден човек по име Алфонсо пристигнал да земе две лица од станот. Во моментот кога ја погледна Олац, ја покани да оди со него. Таа веднаш се согласи. Се беше подобро од тоа грозно место.

Ја однел во Бидаксун во Долна Навара; на една фарма која се наоѓа на нагорнината на влезот во градот. Тоа беше прекрасно место, поврзано со рамни долини опколени со море од бујна зелена трева. Житната кула беше светилник со поглед на ридските планини од една страна и бела пена од брановите од друга страна.

Ксантио беше изградена во вдлабнатина, а оваа фарма на ридина. Дали е метафора за нејзиниот нов живот?

Фармата беше центар за обука на активисти. Најмногу се фокусираа на политиката, но исто така имаше неколку француски и баскијски класи. Кога немаа обука, само чекаа да помине времето, стремејќи се секогаш да бидат дискретни и да не привлекуваат внимание. Олац не се спријатели со никој. Таа се повлече во меланхоличната школка, која постоеше во постојана состојба на полу-темнина. Колку ли само пати ја свиреа таа песна од Бенито Лертсунди во парохиската сала? Безброј. Па, каде отиде оваа идилична душа, која зборуваше на баскијски јазик за која пееше тој?

Зар не беше таква целата француска Баскија? Не ѝ се допадна таа чудна, странска атмосфера, при што сите се шетаат и зборуваат на шпански или француски јазик. Тоа беше премногу, премногу оптимистички. Дајте им неколку пиштоли во рацете и ќе ја оттргнат Баскија од шпанските и француските канци.

Да секако. Еднаш, парамилитарна група позната како Герирлерош де Кристо Реј отвори оган со митралези со девет бегалци во комбе. Сите тие паднаа на подот и, чудесно, никој не беше повреден. Но, заканата доаѓаше секое утро, заедно со густата утринска магла.

Франко виси на конец. Гласините станаа посилни, и малку по малку, Националното Радио на Шпанија (Radio Nacional de España) почна да емитува некои добри вести. Како да изворот на неговиот живот се исушил, француските радија и Би-би-си Лондон се осмелија да го споменат зборот "смрт" со зголемена фреквенција. Прославата започна во шест часот изутрина: луѓето се смееја, скокаа, викаа, се гушкаа и бакнуваа едни со други и ги отпуштаа јуделите на радост. Најчестиот извик беше "копиле". Тие се наредиле во автомобилите, шест или седум во исто време, и се возеле до Андај, пеејќи и свирејќи со колите. Во осум часот, ланец од луѓе застанале на француската страна од реката Бидасоа насочувајќи кон Шпанија со шишиња шампањско по должината на водата. Еден, два, три ... оп!

Правилото да не се привлекува вниманието, беше прекршено многу пати тој ден во Петит Бајон, утрото, попладне и вечерта, како што парадираа како човечки ланец низ улиците, пееја додека одеа. Жителите стегнати во срам нервозно се смееја.

Олац, не мислеше дека ќе има пари во неа, но за прв пат имаше, пијана, лебдеше во сон. Чувството остана и додека таа запозна еден милион луѓе и се движеше низ потоп на имиња и океан на лица. "Ти си единствената баскијка која не слави", рече Алфонсо, кој се појави од никаде.

Таа го препозна по својот несмасен обид да го зборува баскијскиот јазик. Тој беше единствениот од шефовите кој беше избричен и секогаш беше елегантно облечен, со сини очи и бели заби.

"Навистина?" Нервите ја натераа да реагира понагласено отколку што сакаше.

Алфонсо исмејувачки ги погледна веселбарите: некои пиеја, други пееја, а сите се смееја и пушеа. И покрај тоа што никогаш не била во Сестао, исто е како што го замислуваше, со чад од сите фабрички оџаци кој лебди над нив како сива магла.

Двојката се упати кон вратата, држејќи се за рацете. Девојките тука беа многу послободни со таквите работи отколку во Зарауц. Олац не беше наивна: Алфонсо беше премногу добар. "За девет месеци ќе има многу бебиња наречени Паткси!"² рече тој. Олац не можеше да го издржи неговиот страствен поглед и го спушти погледот на нејзината чаша со евтино вино. "Најубавите секогаш се зафатени", рече тој, со тон и гест на луто дете. "Имаш ли дечко?" Олац климна со глава, пеперутки во стомакот.

Едвај можеше да заплаче. Немаше вести за Чаби од дома. Некој наводно им кажал дека е во ред, но ништо повеќе. Алфонсо го зеде шишето за да ја дополни чашата на Олац. Тој ја стави раката околу нејзиното рамо и ја повлече кон него.

"Тешко е, на почетокот, знам", рече тој тивко, приближувајќи ја устата до нејзиното уво. Но, борбата за слобода значи жртви. "Ќе се навикнеш на тоа, ќе видиш."

Олац смрзна. Таа го повторила името на Чаби во обид да го смири ненадејниот наплив на желба кон него. Не можеше да дозволи нејзиното тело да се возбуди вака. Чаби, каде си? Во кој затвор?

"Сакаш ли да си одиш дома?" шепна Алфонсо.

Јазикот може да игра сурови трикови: секунда пред да сфати дека зборува за Бидаксун, низ умот и помина флеш со сликата на Ксантио. Еднаш на две недели, во недела, нејзината мајка и семејството ќе дојдат и ќе ја посетат со автомобилот на дедо Мануел. Тие се среќаваа на плоштадот во единаесет и остануваа до пет. Тоа беше како трошка леб за прегладнет човек.

Дома. На кому му е гајле? Едвај чекаше да излезе. Како барот да е целиот универзум.

Откако излегоа, Алфонсо повторно ја прегрна, но кога Олац наеднаш се извлече, почувствува дека раката му се излизга. Наместо да обединуваат, мостовите служат само да го истакнат растојанието што одвојува две места или две лица. Одеа така чудно но по некое време, Алфонсо ја тргна раката.

Во колата. Едниот брбореше, другиот молчи како гроб. Олац скокна и трчаше по патот кон вратата на фармата, камчињата крцкаа под нозете. Но, таа немаше клучеви. Колку патетично.

Алфонсо и ја отвори вратата, ја фати за рака и ја одведе во својата спална соба на приземје. Кога го виде креветот, се рассони од страв. Таа се отпушти и се сопна по скалите, прескокнувајќи два или три во исто време, поттикната од смеењето на Алфонсо.

² Паткси е кратенка за Франциско во Баскија (референца за Франциско Франко)

Додека се соблекуваше, го слушна крцкањето на камчиња на патеката, звукот на автомобилот што се оддалечуваше. Лежејќи во леглото, таа не знаеше за што се чувствуваше повеќе засрамена: дека заборавила на Чаби по првата голтка од виното или пак неочекуваниот пристап на Алфонсо.

На состаноците на феминистичката група била членка на Усандизага, која честопати зборувала за сексуално ослободување. Такви дебати и дискусии! Па зошто сега таа толку се исплаши? Зошто е сега ова каење?

Се чувствуваше неспокојно, а нешто друго ја спречуваше да тоне во смирувачко самосожалување: еден вид на топлина длабоко внатре, чувство на привлечност, благодарност дека одеднаш, некој покажал одредена загриженост за неа. Како што таа заспа, сепак, срамот како да се претвори во плима и опфати сè друго.

Колку солзи таа пролеала и колку лутина се раѓала како резултат на тој ужасен прекар: девојка што мириса на измет, затоа што според благородните девојки од Санта Ана, таа мирисала од фармата.

Нејзините нокти беа секогаш валкани, без разлика колку ги триеше за да ги измие, за да изгледаат како ноктите на елегантните девојки кои живееле во градот. И колку и да се обидуваше, таа никогаш не можеше да ги омекне грубите раце, збрчкани од толку многу работа во нечистотијата.

Кога тетка и Ести отишла да живее во Ксантио, Олац се обидела да го скрие мирисот на фармата со неколку капки од нејзиниот парфем. Но, залудно. Нејзиниот изглед секогаш беше пречекан со хор на девојка со измет! Мерц исто така ја доживеа истата судбина, се додека не се пресели со семејството во стан во градот за да смрдеата и да ги запре навредите.

Од друга страна, Олац мораше да почека додека не процвета. За момчињата, очигледно, убавото лице може да го маскира дури и најопасниот мирис е и најдобриот противотров за навредувачите. Навредите чудесно се свртеа кон комплименти, речиси преку ноќ. Беше иронично, дека нејзиното познавање на земјоделството и обезбеди излез од Бидаксун. Иако се обидуваше да обрне внимание, часовите по политиката беа суви како пилевина. Потоп од празни стаклени зборови: пролетаријат, социјална правда, капитал, вишок ... Колку и да се трудеше, таа не можеше да ја препознае вистинската суштина.

Бидејќи и беше досадно на часовите по баскијски јазик, таа почна да работи како распределувач и наскоро беше забележана нејзината експертиза, особено бидејќи другите беа урбанисти. И беше понудена можност да живее и да работи во куќата Експаре во Мугер. На 30 километри од тука. Сама. Во Бидаксун, луѓето доаѓаа и си одеа цело време, и никој не му беше галје за нејзиното заминување. Само Алфонсо, кој ја возеше до Мугер, се потруди да остане во контакт, поминувајќи одвреме навреме. Работите беа подобри во Експаре. Ксалбат, таткото зборуваше баскијски, но неговата сопруга и нивните три сина не.

Но, во секој случај немаше потреба многу да се зборува. Олац беше затворена во себе, живеејќи само за нејзината работа и за посетите на нејзиното семејство.

Еден ден, од Мерц пристигна писмо. По шегобитното поздравување на шпански, *Querida Olach*, остатокот од писмото, напишано во круг на пријатели, безгрижен ракопис, зборуваше за тоа што се случуваше во Зарауц, кој прашал за неа и колку им недостига..

Писмото беше украсено со туш со мали срца и П.С. што беше напишано набрзина во еден кош на кое Олац се изнасмеа: 'Ти среќна патко: се обложувам дека можеш да ги пробаш сите видови облека таму. Можеш ли да ми земеш еден пар Левис, те молам? Знаеш, оние со копчиња. Но, ништо за Кармело. Ни збор. Тоа беше писмо напишано од дете. Како Олац би сакала повторно да биде дете.

Ретко одеше од Мугер до Бајон. Имаше што да ја задржи зафатена на фармата. Мерц беше во право за една работа: таа можеше да го има целиот свет со нејзиното сфаќање. Таа едноставно немаше желба да сфати. Опкружена од луѓе кои не зборуваат на нејзин јазик, таа се чувствуваше уморна и празна. Станува се потешко и потешко да не заплаче пред семејството, се повеќе и потешко да се преправаме дека сè е во ред, особено кога ЕТА политичко-воената фракција го киднапира Ангел Берзади.

Таа недела се сретнала нејзиното семејство за прв пат на плажата Андеј. Мајка и, татко и, малиот Микел и баба Изабел сите молчат.

Дедо Теофило со намуртено лице. Тој дури и не ја поздрави со бакнеж, туку само извика:

"Кажи им да го пуштат, веднаш! Тој е вистински баскијски, нашиот Ангел, вистински националист".

Нејзината мајка немала храброст да интервенира; таа го погледна нејзиниот сопруг, кој гласно рече: "Вујко, доволно е!".

Олац беше уништена. Како може да објасни? Се чувствуваше како нишало, осцилирајќи меѓу беспомошноста и тагата, меѓу разочарувањето и очајот.

"Колку што знаеме, тие немаат ништо на тебе, драги", рече нејзината мајка. Истиот говор на секои две недели. "Тоа е она што ни беше кажано. И уште повеќе, сега Франко е мртов ... сè ќе биде добро. Дојди дома."

Дома.

"До ќе криете од неа?" Дедо Теофило уште беше гневен. Тој посочи на неговата внука. "Твоето прекрасно момче е одлично, млада дамо. Неговиот татко го испрати ноќта кога требаше да избегате заедно. Тој студира во некои фантастични пансионии сега во Ла Коруња. Зар не ти пиша? "

Најболниот дел од посетата беше збогувањето. Таа ги гледаше како се враќаат во нивните животи, веслајќи го стариот брод што го имаа закотвен за пристаништето. Тој ден, за прв пат, се чувствувааше олеснето да биде сама. И тажно. Сега дури и не ја утеши посетата на семејството на која се надеваше.

Следните две посети во неделата беа уште полоши: дедо Теофило продолжи да зборува за својот пријател, Ангел Беразади, кого го спомна со своето баскијско име Aingeru. Тој бескрајно зборувааше за него, за клубот на кој и двајцата се членови, за градот кој Олац го остави зад себе, насочувајќи ги своите коментари кон неа како да е портпарол на полимилисот. Иронично навистина, како таа никогаш да не била отстранета од ЕТА.

Тој понеделник, цело крило затвореници избегаа од затворот Сеговија. Новинарите на информативните шпанските радио станици не прецизираа колку, но ја уверија јавноста дека наскоро ќе бидат уапсени. Часови без вести. Срамна еуфорија. Дали ќе успеат? Но среќата на сиромашните никогаш не трае, а следниот четврток го најдоа Беразади, мртов од истрел во главата.

Почувствува како нешто во неа се скрши, како некој да го исече јажето за бродот укотвен на докот, и таа сега исплови, оставена на преживување, без едра и весла, на милоста на морето.

Следната недела не донесе мир, иако нејзиниот дедо не се појави. Тој дојде следниот пат. Неговото намуртено лице, со пламнати очи, поцрвенети образи и изразувајќи гнев со неговите усни. Тој и го фрли весникот пред очи. Умирајќи од срам, Олац го зеде: "Ангел Беразади, е убиен".

Имаше фотографија. Немаше сомнеж за тоа, како девојка го имаше видено милиони пати во клубот Гуре Кабија. Дедо Теофило силно притисна на зборот "Франција" со својот показалец поминувајќи со него низ весникот.

"Го постигна тоа што го сакаше!" тој пелтечеше преку својот гнев. Изгледаше разочарано. "Зошто?"

Неговите очи се наполнија со солзи, тој се сврте. Олац повеќе не можеше да поднесе, и таа прсна да плаче. Нејзината мајка не ја прегрна веднаш. Ја остави да пати малку.

Конечно, обвиткана во рацете на нејзината мајка и наоѓајќи сила во нејзиниот познат мирис, таа шепна: "Следната недела, однесете ме дома".